Romanyukom]. [On the wings of poetry: [About a meeting at the Uzhgorod School of Culture with the Ukrainian writer from Romania Ivan Romaniuk]. Uzhhorod.
7. Stoyka, M. P. (2019). https://institute-culture.uz.ua/novini/dni-ukrayinskoyi-kulturi-v-satu-mare 11/30/2019
8. Khlanta, I. V. (2022). *Pisni ukrayintsiv Marmaroshchyny (Rumuniya*). [Songs of Ukrainians of Marmaroshchyny (Romania) / Ivan Khlanta, recording of texts and melodies, editing, preparation of texts, introduction, notes, alphabetical index and glossary]. Uzhhorod.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КРАВЧУК Олена Геннадіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мистецьких дисциплін Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради.

Наукові інтереси: мистецька освіта, історія мистецтв, філософія культури.

ШИП Оксана Василівна – заслужена працівниця культури України, доцент кафедри мистецьких дисциплін Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв» Закарпатської обласної ради. Член Спілки театральних діячів України, член Всеукраїнської громадської організації «Асоціація жінок України «Дія».

Наукові інтереси: театральне мистецтво, сценарна майстерність, театральна педагогіка, професійна підготовка артиста зі сценічної мови, режисура.

СТОЙКА Марія Петрівна – викладач кафедри соціокультурної діяльності, член Української бібліотечної асоціації, член Всеукраїнської громадської організації «Асоціація жінок України «Дія», лауреат обласної педагогічної премії імені Августина Волошина (2011).

Наукові інтереси: документознавство та інформаційна діяльність, архівознавство, культурні індустрії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KRAVCHUK Olena Hennadiyivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Arts, Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council.

Circle of scientific interests: art education, art history, philosophy of culture.

SHYP Oksana Vasylivna – is an honored worker of culture of Ukraine, associate professor of the Department of Arts, Communal Institution of Higher Education «Academy of Culture and Arts» of the Transcarpathian Regional Council. Member of the All-Ukrainian public organization «Association of Women of Ukraine «Diya».

Circle of scientific interests: theater art, theater pedagogy, professional training of an artist in stage language, rhetoric, public speaking.

STOYKA Maria Petrivna – teacher of the department of socio-cultural activities, member of the Ukrainian Library Association, member of the All-Ukrainian public organization «Association of Women of Ukraine «Diya», laureate of the Augustyn Voloshyn Regional Pedagogical Award (2011).

Circle of scientific interests: document studies and information activities, archival studies, cultural industries.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2024 р.

УДК 378.018.8:373.3.011.3-051]:159.98:316.77-47.22](045)
DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2024.10.156

КОМАР Ольга Анатоліївна –
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фахових методик та
інноваційних технологій у початковій школі,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID iD: https://orcid.org/0000- 0003-0289-2359
e-mail: komar_olga@ukr.net

БЕЗЛЮДНА Наталія Валентинівна –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID iD: https://orcid.org/0000-0002-1308-4448
e-mail: komar_olga@ukr.net

ТРЕНІНГ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

КОМАР Ольга Анатоліївна, БЕЗЛЮДНА Наталія Валентинівна. **ТРЕНІНГ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

© Комар О. А., Безлюдна Н. В., 2024

У статті йдеться про організацію освітнього процесу при підготовці майбутніх учителів початкової школи через тренінгові технології. Зроблено теоретичний аналіз останніх публікацій з теми дослідження: дослідники наголошують на актуальності формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Автори розкривають суть поняття «тренінг», його переваги і недоліки. Зазначено, що традиційна форма навчання і тренінг мають суттєві відмінності. Наголошено на тренінгу як спеціальній формі організації освітньої діяльності для розвитку у здобувачів освіти необхідних мовно-комунікативних здібностей та якостей. Тому постає потреба у розробці та впровадженні тренінгових технологій.

***Ключові слова**: тренінг, тренінгові технології, підготовка майбутніх учителів початкової школи, мовно-комунікативна компетентність майбутніх учителів початкової школи.*

KOMAR Olha Anatoliivna, BEZLUDNA Nataliia Valentynivna. **TRAINING AS A COMPONENT OF THE DEVELOPMENT OF FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS' LINGUISTIC AND COMMUNICATIVE COMPETENCE**

The article deals with the organization of the educational process in training future primary school teachers through training technologies. A theoretical analysis of the latest publications on the research topic is made: researchers emphasize the relevance of forming the communicative competence of future primary school teachers. The development of linguistic and communicative competence of future primary school teachers involves the cultivation of a conscious attitude to language, the development of speech, thinking and intelligence.

The article reveals the relevance, value and peculiarity of training technologies and their influence on the personal development of future primary school teachers in training. The authors present the essence of the concept of «training", its advantages and disadvantages. It is noted that traditional forms of education and training have significant differences. Training allows combining the assimilation of information with the development of an emotional attitude to it, significantly increases the level of students' motivation for professional activity, and creates opportunities for collective thinking and decision-making.

In the training organization of the educational process, the future primary school teacher gradually expands their skills to speak openly and express their feelings and views, fully formulate their thoughts, and enrich their vocabulary with pedagogical terminology.

The training is emphasised as a special form of organizing educational activities to develop students' linguistic and communication skills and qualities. Therefore, there is a need to develop and implement training technologies.

***Keywords:** training, training technologies, training of future primary school teachers, linguistic and communicative competence of future primary school teachers.*

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Проблема формування професійно-мовленнєвої компетентності майбутнього учителя початкової школи є однією з пріоритетних, оскільки вона пов'язана з такими важливими практичними завданнями, як підвищення професіоналізму, розвиток загальної культури, здатності до співпраці в командній діяльності, формування вмінь самоосвіти.

У цьому контексті особливо актуалізується проблема переосмислення технологій освітнього процесу у ЗВО, що зумовлює до залучення студентів, майбутніх учителів початкової школи, до активного пізнавального процесу, застосування отриманих знань на практиці, формування власної думки. Потреба в оновленні освіти спричинила появу і поширення великої кількості нових підходів до організації освітнього процесу, методів та технологій навчання. Питання про використання тренінгових технологій у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, зокрема у формуванні у них мовно-комунікативної компетентності, вимагає більш ґрунтовного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний інтерес у розгляді даного питання становлять роботи Л. Артемової, Н. Бібік, Л. Галаєвської, Л. Бондарєвої, О. Коханко, І. Підласого, Ю. Яцюк та ін.

У світлі нашого дослідження привертають увагу дослідження проблем активного навчання, поєднання групових та індивідуальних форм освітньої діяльності здобувачів освіти. Особливої значущості набувають розробки методик застосування тренінгових технологій. Цій проблем останнє десятиліття приділяють роботи Н. Баранової, Н. Волкової, О. Литвиненко, Л. Ніколаєва, Л. Пироженко, О. Погонюк, О. Пометун, О. Словік та ін.

Окремий напрям досліджень зосереджений на розвитку комунікативної компетентності особистості, адже в сучасну епоху широкого використання електронних засобів для спілкування спостерігається, на жаль, втрата цінності безпосередньої живої комунікації. Сучасна національна освіта висуває перед учителем важливе завдання – сприяти становленню національно-мовної особистості. Це передбачає виховання свідомого ставлення до мови, розвиток мовлення, мислення й інтелекту, а також формування навичок вільного та доречного використання мовних засобів, таких як стилі, типи та жанри, у всіх видах мовленнєвої діяльності (слухання, читання, говоріння, письмо). Високий рівень комунікативних умінь і навичок є ключовим результатом цього процесу. Однак недостатній рівень сформованості комунікативних умінь і мотивації до навчання серед здобувачів робить проблему розвитку комунікативної компетентності вкрай актуальною.

Це означає, що майбутній учитель початкової школи має орієнтуватися на використання інноваційних педагогічних технологій, за допомогою яких не просто б поповнювалися знання й уміння, а й розвивалися такі якості молодшого школяра, як пізнавальна активність, самостійність засвоєння знань, уміння творчо мислити, вільно висловлювати свою думку тощо. (Н. Бібік, О. Поментун, Л. Пироженко, Л. Тритинник та ін.).

Інші дослідники наголошують на формуванні комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Оскільки «комунікативна компетентність – це складник життєвої компетентності, яка включає сукупність здатностей, пов'язаних з ефективним спілкуванням, а саме: володіння рідною та іноземними мовами, знання, вміння та навички, пов'язані із застосуванням засобів комунікації. Комунікативна компетенція передбачає володіння мовленнєвими уміннями й навичками, необхідними для спілкування, сукупність знань про норми й правила ведення природної комунікації. Формуючи компетентну особистість, майбутній учитель повинен:

- закласти міцний фундамент – збагатити знаннями;
- дати обтяжний словниковий запас;
- навчити вільно висловлювати думки;
- виробити вміння аналізувати, синтезувати, класифікувати події й оцінювати їх, спираючись на власну думку;
- навчити орієнтуватися у великому потоці інформації, вибирати з нього основне» [12].

Ю. Яцюк наголошує на формуванні мовно-комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах диверсифікації освіти. Вона аналізує зміст та структуру комунікативної компетентності мовної особистості майбутнього вчителя початкової школи. Подає характерні ознаки мовно-комунікативної компетентності, виокремлює складники комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. За її висновком «… під мовно-комунікативною компетентністю розуміють здатність установлювати й підтримувати необхідні контакти з учнями, певну сукупність мовних знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування» [14].

Н. Барановою встановлено характерні ознаки мовно-комунікативної компетентності:

- відносність – залежність від взаємодії учасників комунікативного процесу;
- динамічна особливість мовленнєвої взаємодії осіб, які володіють певними знаннями мови, якою вони спілкуються;
- охоплює письмове та усне мовлення;
- комунікативна компетентність контекстуально зумовлена;
- належить до сфери знань людини, її можна розвивати, підтримувати, оцінювати через мовленнєву діяльність [3, с. 8].

Окремі дослідження стосуються формуванню мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів для різних предметів: Н. Бібік – (природнича освітня галузь), Л. Тритинник (української мови та літератури), Л. Галаєвська (інтерактивне навчання в освітньому процесі) тощо.

Аналіз наукових джерел свідчить, що формування мовно-комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи, є однією з актуальних проблем розвитку національної системи освіти.

Метою нашої статті є розкриття суті поняття «тренінг» та застосування його для формування мовно-комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз теоретичних джерел дає можливість висунути думку про те, що вирішення проблеми забезпечення якісної освіти у закладах вищої освіти передбачається за рахунок застосування інтерактивних технологій, зокрема тренінгових їх форм.

Роз'ясненню поняття «тренінг» присвячено значну кількість праць вітчизняних та зарубіжних науковців: Н. Баранова, Л. Бондарєва, Е. Кристофер, І. Лівандовська, Л. Пироженко, Ю. Швалб та ін.. Термін «тренінг» (від англ. train, training) означає виховання, навчання, тренування, підготовку, привчання. У наукових працях Л. Баранова виділяє декілька значень поняття «тренінг», а саме :

- тренінг як засіб формування потрібної поведінки (за допомогою деяких маніпулятивних прийомів);

- тренінг як прийом тренування (формування навичок і умінь ефективної поведінки);

- тренінг як форма активного навчання (формування та передача знань, а також розвиток деяких навичок);

- тренінг як спосіб оволодіння вміннями саморозвитку особистісних якостей студентів (у процесі самостійної діяльності) [3].

Багатозначність визначень притаманна і науковим визначенням тренінгу. У вітчизняній психології поширені визначення тренінгу як одного з активних методів навчання, соціально-психологічного впливу. «Багатозначність визначень притаманна і науковим визначенням тренінгу. У вітчизняній психології поширені визначення тренінгу як одного з активних методів навчання, соціально-психологічного впливу» [9]. «…Тренінг – це багатофункціональний метод навмисних змін психологічних феноменів людини, групи й організації з метою гармонізації професійного й особистісного буття людини» [13]. Ми спирались на твердження і висновки наведених вище фахівців-психологів. На думку вчених, тренінг – це одночасно:

- цікавий процес пізнання себе та інших;

- спілкування;

- ефективна форма опанування знань;

- інструмент для формування умінь та навичок;

- форма розширення досвіду тощо.

Велику теоретичну цінність і практичну значимість у дослідженні проблеми тренінгу мають праці психологів і педагогів Н. Баранової, Д. Джонсона, І. Лівандовської, Л. Ніколаєва, Н. Хмель та ін.

Якщо основна мета тренінгу – навчити конкретних навичок і вмінь, він стає частиною процесу навчання або професійної адаптації. Тренінг дає учасникам змогу не лише почути думку викладача чи подивитися на таблиці та схеми, а й практично застосувати отримані знання, перетворивши їх на вміння. Саме тому тренінгові форма роботи все ширше застосовується в сучасних системах навчання, а особливо навчання та перепідготовки дорослих. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку і вирішення проблеми, заради якої вона зібралася. Як правило, учасники у захваті від тренінгових методів, оскільки вони роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим і інформація, яка подається у формі тренінгу, як правило, запам'ятовується на досить високому рівні.

Традиційна форма навчання і тренінг мають суттєві відмінності. Традиційне навчання більше орієнтоване на правильну відповідь і за своєю сутністю є формою передачі інформації на запитання і пошук. На відміну від традиційних, тренінгові форми навчання повністю охоплюють весь потенціал людини: рівень та розвиток її компетентності (соціальної, емоційної та інтелектуальної), самостійність, здатність до прийняття рішень, взаємодії тощо. Звичайно, традиційна форма передачі знань не є сама по собі чимось негативним, проте в світі швидких змін і безперервного старіння знань, традиційна форма навчання має звужені рамки застосування. Крім того, саме тренінг дає можливість «занурення» учасників в тему на певний час, коли вони повністю зосереджені на тому, що вивчається. Тренінгова форма навчання має такі *переваги*:

- забезпечує високу активність групи за рахунок комфортної атмосфери навчання;
- дає можливість поєднання засвоєння інформації з формуванням емоційного ставлення до неї;
- значно підвищує рівень мотивації студентів до професійної діяльності;
- створює можливості до колективного мислення та прийняття рішень;
- дозволяє практично перевірити та закріпити отримані знання, уміння, навички.

Слабкими сторонами тренінгу є те, що:

- ця форма непридатна для подання великого обсягу суто теоретичного матеріалу (формул, історичних відомостей тощо);
- має бути відносно невелика група;
- теоретична підготовка членів групи має бути близькою за рівнем;
- потрібна більша майстерність викладача, оскільки учасники можуть порізному усвідомлювати тренінгові вправи.

«Так само, як і будь-яке навчальне заняття, тренінг також має певну *мету*:

- інформування та набуття учасниками тренінгу нових навичок та умінь;

- опанування нових технологій;

- зменшення чогось небажаного (прояв поведінки, стилю, неефективного спілкування, особливостей реагування тощо);

- зміна погляду на процес навчання як такий, що може приносити наснагу та задоволення:

- підвищення здатності учасників до позитивного ставлення до себе та життя:

- пошук ефективних шляхів розв'язання поставлених проблем завдяки об'єднанню в тренінговій групі різних за характером, темпераментом, емпіричним досвідом, знаннями, уміннями та іншими якостями студентів, які у процесі обговорення впливають на розв'язання зазначеної проблеми» [6, с. 60].

Тренінг – це водночас і цікава комунікація, і захопливий процес пізнання себе та інших, і

ефективна форма опанування знань, розширення досвіду, і спосіб формування вмінь та навичок. У сучасній педагогічній літературі поняття «тренінг» трактується набагато ширше, ніж навіть кілька років тому. Розширення меж використання терміна пов'язано зі збільшенням діапазону цілей, більш широкого, ніж розвиток компетентності у спілкуванні.

Нині тренінг – це і спеціальна форма організації освітньої діяльності, що переслідує конкретні й прогнозовані цілі, які можуть бути досягнуті у відносно короткий термін, і спосіб навчання учасників і учасниць та розвиток у них необхідних мовно-комунікативних здібностей та якостей, що дозволяють досягти успіху в певному виді діяльності, і інтенсивне навчання, що досягається спеціальними інтерактивними вправами. Таким чином поняття треніг поєднує і підходи до організації навчання і власне методи, поєднання яких власне і визначає заняття як тренінгове.

При проведенні тренінгу використовуються різноманітні конкретні вправи, прийоми і техніки. Визначають такі базові методи тренінгу: групова дискусія та ситуативно-рольові ігри. *Дискусія* – це спосіб організації спільної діяльності з метою інтенсифікації процесу прийняття рішення у групі; метод навчання, що підвищує інтенсивність та ефективність навчального процесу за рахунок залучення тих, хто вчиться, до колективного пошуку істини. *Групова дискусія* – це спільне обговорення якогось суперечливого питання, що дає змогу прояснити або змінити думки, позиції та настанови учасників групи у процесі безпосереднього спілкування. Дискусія побудована на діалозі – такій формі спілкування, що ґрунтується на психологічній рівності позицій учасників обговорення. У тренінгу групова дискусія може бути організована з метою надання учасникам можливості обговорити проблему, що цікавить усіх, із різних боків, або ж із метою здійснити групову рефлексію через аналіз індивідуальних переживань. *Ігрові методи* ведення *тренінгів* сприяють інтенсифікації процесу навчання, знаттю напруження та скутості учасників, оптимізації їхньої взаємодії. Гра допомагає людині розкрити свої здібності, виявити творчий потенціал, проявити щирість та відкритість.

На заняттях з педагогіки, фахових методик початкової школи при підготовці майбутніх учителів початкової школи викладачі часто застосовують тренінгові форми для розвитку у здобувачів уміння короткої самопрезентації; формування позитивної самооцінки й усвідомлення унікальності особистості кожної людини; формування уміння висловлювати свою думку, як коротко, так і розширено; формуванню уміння працювати в команді; розвивати рефлексивні навички; визначати й обговорювати роль факторів, що впливають на сприйняття людини.

Тренінг відзначається специфічними рисами. Це дотримання групової роботи (групова комунікація впродовж певного часу); використання активних та інтерактивних методів роботи; використання особистого досвіду комунікації і групове надбання тощо.

У процесі тренінгової організації освітнього процесу майбутній учитель початкової школи поступово розширює свої комунікативні уміння відкрито висловлюватися і виражати свої почуття та погляди, повно формулювати свої думки, словниковий запас збагачується педагогічною термінологією і мовлення позбавляється суржику. У процесі спілкування під час тренінгу студенти навчаються різним навичкам та умінням, а саме: висловлювати думки, приймати важливі рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими.

У підготовці майбутніх учителів початкової школи доцільно використовувати тренінгові форми для активізації творчої позиції, оскільки саме це й дозволяє створити ситуацію суб'єкт-суб'єктної мовленнєвої взаємодії, як між студентами, так і студентів з викладачем.

Використання тренінгу та інтерактивних технологій на заняттях при підготовці майбутніх учителів початкової школи, насамперед, є засобом передачі знань, умінь та навичок здобувачів у галузі професійного спілкування.

Наведемо приклади теренінгів, що сприяють формуванню мовно-комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Тренінг «Збереження психічного здоров'я педагогів»

Мета: усвідомити поняття «здоров'я»; з'ясувати чинники, які позитивно та негативно впливають на стан здоров'я; показати цінність здоров'я для особистості.

Ведучий. З кожним роком все більше людей обирає здоровий спосіб життя, спрямовує свої зусилля на збереження і зміцнення свого здоров'я. Адже здоров'я – той чарівний ключ, який відчиняє двері до можливостей прагнути і досягати, мріяти і здійснювати, розвивати себе, встановлювати орієнтири майбутнього, насолоджуватися життям, крокувати в ногу з часом, не відставати від моди. Сучасна мода одна – здоров'я. Бути здоровим – модно, стильно, красиво. По-справжньому сучасний еталон краси: здорова людина, яка обирає здоровий спосіб життя. Наша сьогоднішня зустріч присвячена

проблемі збереження психологічного здоров'я педагогів.

Визначення правил роботи групи

- Активна участь у роботі.
- Обговорювати не людину, а проблему.
- Доброзичливе ставлення один до одного.
- Кожна думка має право на існування.
- Слухати й чути.
- Звертатися на ім'я і на ти.
- Дотримуватися регламенту.
- Тут і тепер.

Вправа «Знайомство»

Мета: познайомити учасників, сприяти згуртуванню групи, створенню доброзичливої атмосфери та комфорту під час роботи.

Ведучий пропонує кожному учаснику назвати своє ім'я й сказати, що він найбільше любить (відпочивати, подорожувати, займатися спортом, читати, ходити в театр, кіно тощо). [10]

Вправа «Коло здоров'я»

Мета: визначити фактори, які впливають на здоров'я.

Обладнання: плакат із зображенням сонця (без промінців), сонячні промінці, хмаринки, скотч, фломастери, столи, Стільці поставлені у формі кола. На стільцях ззаду прикріплені жовті квадрати й сині трикутники, за їх допомогою учасники діляться на дві групи.

Учасники першої групи (жовті квадратики) на сонячних промінцях перелічують фактори, які допомагають бути людині здоровою.

Ведучий прикріплює промінці до сонечка.

Учасники другої групи (сині трикутники) на «хмаринках» перелічують фактори, які негативно впливають на стан здоров'я людини.

Ведучий прикріплює хмаринки так, щоб вони не закривали сонячні промінці.

Ведучий дякує за роботу й зачитує фактори, які виокремили учасники. *Запитання* до учасників: - Що ви відчували, коли виокремлювали фактори, які допомагають людині бути здоровою? - Що ви відчували, коли обговорювали фактори, які негативно впливають на здоров'я?

Вправа «Асоціації»

Учасники сидять у колі. Передають один одному іграшку, називаючи якомога більше асоціацій до слова «здоров'я»: успіх: спокій; спілкування; впевненість; стабільність; спілкування з природою; життєрадісність; гармонія; хороше самопочуття тощо. Міні-повідомлення «Що таке здоров'я?» (написано на плакаті) Здоров'я – це стан повного фізичного, духовного та соціального добробуту, а не тільки відсутність хвороб або фізичних вад (ВООЗ, 1976 р.). Здорова людина життєрадісно виконує обов'язки, які покладає на неї життя та повністю реалізовує свої фізичні та розумові здібності.

Використання тренінгових технологій на заняттях при підготовці майбутніх учителів початкової школи, насамперед, є засобом передачі знань, умінь та навичок здобувачів у галузі професійного спілкування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Переорієнтація сучасної вищої педагогічної освіти на європейські стандарти відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) передбачає підготовку компетентного вчителя, спроможного до особистісного й професійного зростання. В ієрархії чинників професійної підготовки, активної самореалізації педагога важливе місце належить його мовно-комунікативній компетентності.

Провідним результатом використання тренінгових технологій під час підготовки майбутніх учителів початкової школи є те, що вони допомагають практично розвинути комунікативні навички та вміння, створювати творчу атмосферу в групі, надавати можливість здобувачам висловлювати свою точку зору, шукати компроміси щодо запропонованих тем. Під час таких занять майбутні учителі початкової школи адаптувалися до нових ситуацій на занятті, мали можливість продемонструвати застосування здобутих знань і навичок, лексико-граматичних структур на практиці з різних дисциплін. Щодо ефективності використання цих технологій на заняттях, то це залежить від того, як викладач ураховує актуальний рівень сформованості компетентності, особисті характеристики, а також можливості розвитку здобувачів освіти.

Перспективи дослідження полягають у висвітленні питань формування в майбутніх учителів початкової школи наукового світогляду, професійної мобільності тощо.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Авдєєва, І. М. Інноваційні комунікативні технології в роботі куратора академгрупи : навч. посіб. К. : Професіонал. 2007. 304 с.
2. Бондарєва Л. І. Методичні аспекти розробки та проведення навчального тренінгу студентів у вищий професійній школі / Л. І. Бондарєва // Педагогіка і психологія професійної освіти. 2005. №6. С. 48–58.
3. Баранова Н. П. Тренінги для вчителів з педагогічної майстерності. Х. : Вид. група «Основа», 2009. 159 с.
4. Волкова Н. П. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів до професійно-педагогічної комунікації : дис … д-ра пед. наук : 13.00.04. Дніпропетровськ, 2006. 432 с.
5. Галаєвська Л. В. Роль інтерактивного навчання в розвитку комунікативної компетентності учнів / Л. В. Галаєвська // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. 2019. №3 (326) травень.
С. 126–134.

6. Інтерактивна технологія навчання: організація і проведення тренінгів (інноваційні форми навчання): Методичний посібник / О. А. Комар, Л. В. Пироженко. Умань: ФОП Жовтий О.О. 2015. 109 с.
7. Комар О. А. Тренінг як форма організації навчальної діяльності майбутніх учителів початкової школи / Сучасні технології розвитку професійної майстерності майбутніх учителів: зб. наук. праць за матеріалами IX Всеукраїнської інтернет-конференції, 27 жовтня 2016 р. / відп. ред. Макарчук. Умань: ФОП Жовтий, 2016. 195 с. (С. 98–101.)
8. Компетентнісна освіта: від теорії до практики / Н. М. Бібік та ін. Київ : Плеяди, 2005.120 с. 2.
9. Лівандовська І. Використання тренінгових технік в розробці програми психологічного супроводу процесу гендерної ідентифікації сиріт в умовах дитячого будинку сімейного типу. «Сучасні тренінгові технології для розвитку особистості: Еко-тренінг» VI Всеукраїнська науково-практична конференція (8-9 квітня 2021 року) С. 48–50.
10. Пометун, О. І. Інтерактивні методики та система навчання. К. : Шкільний світ, 2007. 112 с.
11. Технології тренінгу: мистецтво мотивації: навч.-метод. посіб. / за наук. Ред. Л. Ніколаєва. К, 7БЦ: 2024. – 164 с.
12. Тритинник Л. Мовно-комунікативна компетентність учителя як важливий чинник формування компетентного мовця на уроках української мови і літератури // Українська мова і література в школі № 80-81. 2024. С. 83–88.
13. Хмель, Н. Д. Психологічний супровід процесу адаптації першокурсників до навчання у ВНЗ / Н. Д. Хмель, А. П. Шахвердова, О. М. Грек // Наука і освіта: науково-практичний журнал. Одеса. 2016. № 9. С. 193–198.
14. Яцюк Ю. А., Формування мовно-комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи в умовах диверсифікації освіти. Інноваційна педагогіка. Вип. 29. Т. 2. 2020. С. 131–134. http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/29/part_2/28.pdf

REFERENCES

1. Avdieieva, I. M. (2007). *Innovatsiini komunikatyvni tekhnolohii v roboti kuratora akademhrupy.* [Innovative communication technologies in the work of the curator of the academic group]. Kyiv.
2. Bondarieva, L. I. (2005). *Metodychni aspekty rozrobky ta provedennia navchalnoho treninhu studentiv u vyshchyi profesiinii shkoli.* [Methodological aspects of the development and conduct of educational training for students in a higher professional school].
3. Baranova, N. P. (2009). *Treninhy dlia vchyteliv z pedahohichnoi maisternosti.* [Training for teachers in pedagogical skills]. Kharkiv.
4. Volkova, N. P. (2006). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky maibutnikh uchyteliv do profesiino-pedahohichnoi komunikatsii.* [Theoretical and methodological principles of training future teachers for professional and pedagogical communication]. Dnipropetrovsk.
5. Halaievska, L. V. (2019). *Rol interaktyvnoho navchannia v rozvytku komunikatyvnoi kompetentnosti uchniv.* [The role of interactive learning in the development of communicative competence of students]. Kyiv.
6. *Interaktyvna tekhnolohiia navchannia: orhanizatsiia i provedennia treninhiv (innovatsiini formy navchannia).* (2015). [Interactive learning technology: organization and conduct of trainings (innovative forms of learning)]. Uman.
7. Komar, O. A. (2016). *Treninh yak forma orhanizatsii navchalnoi diialnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly.* [Training as a form of organizing educational activities of future primary school teachers]. Uman.
8. *Kompetentnisna osvita: vid teorii do praktyky.* (2005). [Competency education: from theory to practice]. Kyiv.
9. Livandovska, I. (2021). *Vykorystannia treninhovykh tekhnik v rozrobtsi prohramy psykholohichnoho suprovodu protsesu hendernoi identyfikatsii syrit v umovakh dytiachoho budynku simeinoho typu.* [Using training techniques in developing a program for psychological support of the process of gender identification of orphans in a family-type orphanage].
10. Pometun, O. I. (2007). *Interaktyvni metodyky ta systema navchannia*. [Interactive methods and teaching system]. Kyiv.
11. *Tekhnolohii treninhu: mystetstvo motyvatsii.* (2024). [Training technologies: the art of motivation: teaching-methodical manual].
12. Trytynnyk, L. (2024). *Movno-komunikatyvna kompetentnist uchytelia yak vazhlyvyi chynnyk formuvannia kompetentnoho movtsia na urokakh ukrainskoi movy i literatury.* [Language and communicative competence of the teacher as an important factor in the formation of a competent speaker in the lessons of the Ukrainian language and literature].
13. Khmel, N. D. (2016). *Psykholohichnyi suprovid protsesu adaptatsii pershokursnykiv do navchannia u VNZ.* [Psychological support for the process of adaptation of freshmen to studying at a university]. Odesa.
14. Iatsiuk, Yu. A. (2020). *Formuvannia movno-komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnoho vchytelia pochatkovoi shkoly v umovakh dyversyfikatsii osvity.* [Formation of language and communicative competence of a future primary school teacher in the context of diversification of education].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

КОМАР Ольга Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів, комунікативні освітні технології.

БЕЗЛЮДНА Наталія Валентинівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх педагогів, інноваційні методики навчання у підготовці фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

KOMAR Olha Anatolyivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of professional method and innovative technologies in primary school department Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Cisrcle of scientific interests: professional training of future educators, communicative educational technologies.

BEZLUDNA Nataliia Valentynivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Educational Management, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

Cisrcle of scientific interests: professional training of future educators, innovative teaching methods in specialist training.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2024 р.

UDC 316:037
DOI: https://doi.org/10.59694/ped_sciences.2024.10.163

KULIKOVA Svitlana Viktorivna –
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Art Education
of Volodymyr Vinnichenko Central Ukrainian State University
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0003-0397-6853
e-mail s.v.kulikova@cuspu.edu.ua

PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES IN UKRAINE (END OF THE XX – FIRST HALF OF THE XXI CENTURY)

КУЛІКОВА Світлана Вікторівна. **ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ (КІНЕЦЬ ХХ – ПЕРША ПОЛОВИНА ХХІ ст.)**

У статті автор розглядає педагогічні аспекти розвитку соціокультурної діяльності в Україні (кінець ХХ – перша половина ХХІ ст. Соціокультурна діяльність, як багатогранний феномен, що охоплює широкий спектр взаємодій індивіда з соціумом крізь призму культури, завжди була в центрі уваги педагогів, соціологів та культурологів. В Україні, особливо на межі ХХ та ХХІ століть, цей напрям зазнав значних трансформацій, зумовлених соціально-політичними змінами, процесами глобалізації та інноваційними освітніми підходами.

Ключові слова: *соціокультурна діяльність, педагогіка, освіта, культура.*

KULIKOVA Svitlana Viktorivna. **PEDAGOGICAL ASPECTS OF THE DEVELOPMENT OF SOCIO-CULTURAL ACTIVITIES IN UKRAINE (END OF THE XX – FIRST HALF OF THE XXI CENTURY)**

In the article, the author considers the pedagogical aspects of the development of socio-cultural activities in Ukraine (the end of the XX-th - the first half of the XXI-st century).

Sociocultural activity, as a multifaceted phenomenon covering a wide range of interactions between an individual and society through the prism of culture, has always been in the focus of attention of educators, sociologists and culturologists. In Ukraine, especially at the turn of the XX-th and XXI-st centuries, this direction has undergone significant transformations due to socio-political changes, globalization processes and innovative educational approaches.

The author believes that the development of socio-cultural activities in Ukraine in the specified period was based on a number of theoretical concepts, among which one can highlight the concept of personally oriented education (emphasis on the development of creative abilities, independence, critical thinking and social responsibility of the individual; the concept of cultural education (emphasis on the need to familiarize with the cultural heritage of Ukraine and the world, the formation of respect for cultural diversity; the concept of inclusive education (creating conditions for full participation in the educational process of all children, regardless of their characteristics).

Based on the analysis of historical and pedagogical sources, the author concludes that despite achievements, the development of socio-cultural activities in Ukraine was accompanied by a number of problems, including insufficient funding, shortage of qualified personnel; insufficient integration of socio-cultural activities into the general educational process, etc.

The development of socio-cultural activities in Ukraine at the end of the XX-th and the beginning of the XXI-st century was a complex and controversial process. On the one hand, significant progress was

© Кулікова С. В., 2024